

Godkänt dokument - Daniel Sandström, Stadsplanerings- och byggnadskontoret, 2022-06-29, Dnr 2022/086631

Farfarstjapan 2

Stureby, Stockholm

Kulturmiljöutredning

2022-06-29

Nyréns Arkitektkontor

Innehåll

Inledning

Bakgrund
Syfte
Plan- och bygglagen
Kulturhistorisk klassificering

Historik med relevans för ärendet

Utbyggnaden av Stureby
Stadsplanerna
Farfarstäppan 2

Nulägesbeskrivning - närområde

Flerbostadshusområdets karaktär
Sammanfattning karaktäristik
Flerbostadshusområde

Nulägesbeskrivning - fastighet

Byggnaden
Utemiljön

3 Kulturhistorisk värdebeskrivning 10

3 Tidigare värdering - SSM 10
3 Kompletterande värdering 10
3 Värdering närområdet 10
Värdering fastigheten 10

3

Tillvarata och utveckla 11

4 Inledning 11

4

4

6 Källförteckning 12

Litteratur 12
Tidningsartiklar 12
Arkiv 12
Internet 12

8

8

9

9

9

PROJEKTINFORMATION

Beställare: DK Bygg & Mark AB

Nyréns kulturmiljö:

Mattias Eklund, byggnadsantikvarie

Samtliga fotografier är tagna av rapportförfattaren, om inget annat anges.

Inledning

Bakgrund

Ett planarbete har inletts för fastigheten Farfarstappan 2. Planförslaget syftar till att möjliggöra för cirka 24 studentbostäder med lokaler i bottenvåningen inom fastigheten Farfarstappan 2, vid korsningen Bäckaskiftsvägen/Bastuhagsvägen i Stureby.

Bostäderna ligger i ett kollektivtrafiknära läge och ingår i stadens åtaganden i Stockholmsförhandlingen. Förslaget förutsätter rivning av befintlig byggnad i en våning med ändamålet handel.

Planen ska beakta flöden kring intilliggande Sturebyskolan och bidra till att stärka det lokala centrum som finns där i dag. Fastigheten Farfarstappan 2 ägs av Stockholms stad och markanvisades av exploateringsnämnden den 12 december 2019 till Bäckaskiftshuset AB. Bostäderna avses upplåtas som hyresrätter.

Nyréns arkitektkontor har tidigare genomfört en landskaps- och kulturmiljöanalys för fastigheten Farfarstappan 1. Delar av denna utredning har återanvänts i föreliggande rapport.

Syfte

Syftet med föreliggande kulturmiljöutredning är att beskriva fastighetens historik, nuläge och kulturhistoriska värde samt ge råd och riktlinjer för exploateringen. Dokumentet kommer fungera som ett underlag vid en konsekvensanalys av ett kommande planförslag.

Plan- och bygglagen

Enligt plan- och bygglagens 2 kap. 6 § så ska ”bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på plat-

sen och intresset av god helhetsverkan”. Dessutom ska ”ändringar och tillägg i bebyggelsen göras varsamt så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tillvaratas”. Varsamhetskravet i plan- och bygglagen, d.v.s. 8 kap. 17 §, gäller vid ändring och flyttning av alla byggnader.

Kulturhistorisk klassificering

Fastigheten Farfarstappan 2 är grönklassad Stockholms stadsmuseum vid inventeringen 2009.

Grönt = fastighet/fastigheter med bebyggelse som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.

Motivering:

"Stureby är en stadsdel med många villor från 1920-talet och framåt. I slutet av 1940-talet samt under 50-talet tillkom radhus och hyreshus. Den blandade bebyggelsen bildar en miljö med stora upplevelsevärden.

Flerbostadshusen i kv. Bastuhagen 1, Farfarstappan 1, Filtskivan 10, Spikbrädan 1 uppfördes i början av 1950-talet av AB Familjebostäder, efter ritningar av Curt Strehlenert. Byggnaderna är bra exempel på den tidens omsorgsfulla bostadsbyggande, med betydande arkitektoniska och arkitekturhistoriska värden. Området är stramt och enhetligt, men samtidigt finns det vissa individuella variationer mellan husen vilka bidrar till intrycket. Man kan notera de välgestaltade, ofta lekfulla, detaljerna, såsom t.ex. entréernas glasade ekportar, de tidstypiska små burspråken, balkongerna i sinuskorruerad plåt med dekorativt smide. Husen i kv. Bastuhagen skiljer ut sig genom sina spritputsade fasader och sina eleganta portiker mellan gavlarna. Husen har bytt takmaterial, i

övrigt är de mycket välbevarade. Spikbrädan 1 hus 2 har även bytta dörrar i souteräng.

Den tidstypiska markplaneringen utformades av de kända landskapsarkitekterna Eric Anjou och Walter Bauer. Byggnaderna är väl inpassade i terrängen. Mycket av naturmarken är sparad vilket bidrar till ett grönskande intryck. Området har som helhet stora miljöskapande värden.

Den lilla f.d. butiksbyggnaden i Farfarstappan 1 (hus 2) är områdets mest förändrade hus, men det bevarar ändå i huvudsak ursprunglig karaktär. Tillsammans med butikslokalerna i grannhusets bottenvåning berättar byggnaden på ett pedagogiskt sätt om den tidens grannskapsplanering."

Historik med relevans för ärendet

Utbyggnaden av Stureby

Det som i nuläget är Stureby utgjordes fram till början av 1920-talet av en öppen uppodlad dalgång omgiven av skog med tre torp vid namn Längåker, Ektorpe och Bäckén. Marken låg under Ersta och Östberga gårdar, vilka lydde under Örby säteri. Väster om området hade Örby villastad börjat byggas under slutet av 1800-talet på mark friköpt från säteriet.

Efter att Fastighets AB Villahem köpt Ersta gård och mark från Östberga gård i början av 1900-talet började Stureby villastad anläggas 1921. Ursprungligen kallades den Ersta villastad men efter protester från Ersta diakonissanstalt på Södermalm beslöt namnberedningen att 1926 byta namn på området till Stureby. Namnet valdes med hänvisning till att Sten Sture d.y. vunnit slaget mot Kristian II i närheten. Området kom att bebyggas med egnahemsvillor på små tomter vilka salufördes av Fastighets aktiebolaget villahem genom annonser i dagspress. Till skillnad från många av Stockholms villastäder såldes tomterna med äganderätt istället för tomträtt, vilket man särskilt tryckte på i annonser från tiden. Detta innebar att vinsten vid markens värdestegring stannade hos köparen, vilket inte var fallet i exempelvis Enskede.

1922 lades grunden till den första villan och 1927 räknades invånarantalet till 2 500. Området försörjdes till en början av en privat busslinje, men snart tillkom en förortsbana. Bebyggelsen fick en tidstypisk utformning utifrån när den uppfördes. Den ursprungliga planen var att låta villatomterna fortsätta hela vägen mellan Stureby och Örby villastad samt söderut mot nuvarande Bandhagen, vilket framgår av 1934 års karta. Planerna kom dock inte till utförande då andra världskriget kom emellan.

På 1940-talet köptes Fastighets AB Villahem av HSB, och marken såldes vidare Stockholms stad. Nya stadsplaner med i huvudsak flerfamiljshus upprättades, främst i Bandhagen men även i Sturebys ännu obebyggda sydvästra delar. De nya planernas utformning var sprungna ur riktlinjerna i programskriften Det framtida Stockholm från 1946 och baserades på att en ny huvudtrafikled, Tystbergaleden (nuvarande Örbyleden), skulle byggas. Tilltron till bilismen vad stor och Örbyleden planerades som en ”parkway”, med matargator in mot den nya bebyggelsen. En ny tunnelbanelinje skulle även byggas ut mot Bandhagen.

Stadsplanerna

1948 upprättades en stadsplan, vilken omfattade kvarteren Tummaren, Skogskarlen och Virkesstapeln, en del av den då projekterade sträckningen för tunnelbanan mot sydväst, en liten del av den planerade huvudtrafikleden (nuvarande Örbyleden) samt ombyggnad av Stureby station.

Den stadsplan som omfattar hela flerfamiljshusområdet som Farfarstappan är en del av upprättades 1950 och kan beskrivas som en liten grannskapsenhet och är liksom den tidigare signerad Sven Markelius m.fl. Planen bestod av lamellhus i tre våningar, ett mindre parti radhus i två våningar, villatomter i dalgångarnas slutningar, en ny folkskola, en flickskola och ett mindre handelscentrum i anslutning till flerfamiljshuset. Planen har likt samtida planer en stor del sparad naturmark i anslutning till den nya bostadsbebyggelsen.

För Farfarstappan 1 och 2 gjordes en ändrings-

plan där ett tidigare planerat garage ersattes med en butiksbyggnad (Farfarstappan 2) samt möjliggjorde för ytterligare en bostad per trapplan i smalhusen.

I princip samtliga flerbostadshus längs Sturebys västra utkant uppfördes av HSB eller AB Familjehem. Kvarteret Farfarstappan består av en rad smalhus i trevåningar uppförda 1951 efter ritningar av Curt Strehlenert. Byggnaderna har en tidstypisk utformning med attribut som definierar folkhemsbebyggelsen från tiden. Markplaneringen gjordes av trädgårdsarkitekterna Walter Bauer och Erik Anjou. Liksom i många samtida projekt är bebyggelsen anpassad till topografin och naturens förutsättningar. Sparade träd och berg i dagen togs tillvara som en del i gestaltningen.

För delar av området kring Farfarstappan har nya detaljplaner tagits fram för att möjliggöra kompletteringsbebyggelse. Längs Sågverksgatan uppfördes en serie radhus 2007 och längs Bastuhagsvägen uppfördes två fyra vånings flerfamiljshus 2011. Längs Bäckaskiftsvägen, väster om aktuellt planområde, uppfördes fyra flerfamiljshus 2014.

Historik med relevans för ärendet

Stadsplan 1950 (t.v.) med planen från 1948
inpassad (t.h) samt planen för Farfarstället (1951)
infälld.

Historik med relevans för ärendet

Farfarstäppan 2

Platsen för den aktuella byggnaden på fastigheten Farfarstäppan 2 var ursprungligen tänkt för garageändamål. Butiksbyggnaden kunde uppföras först efter att en detaljplaneändring gjorts, där planen istället angav att området endast fick användas för "handelsändamål och därmed jämförligt eller samhörigt ändamål".

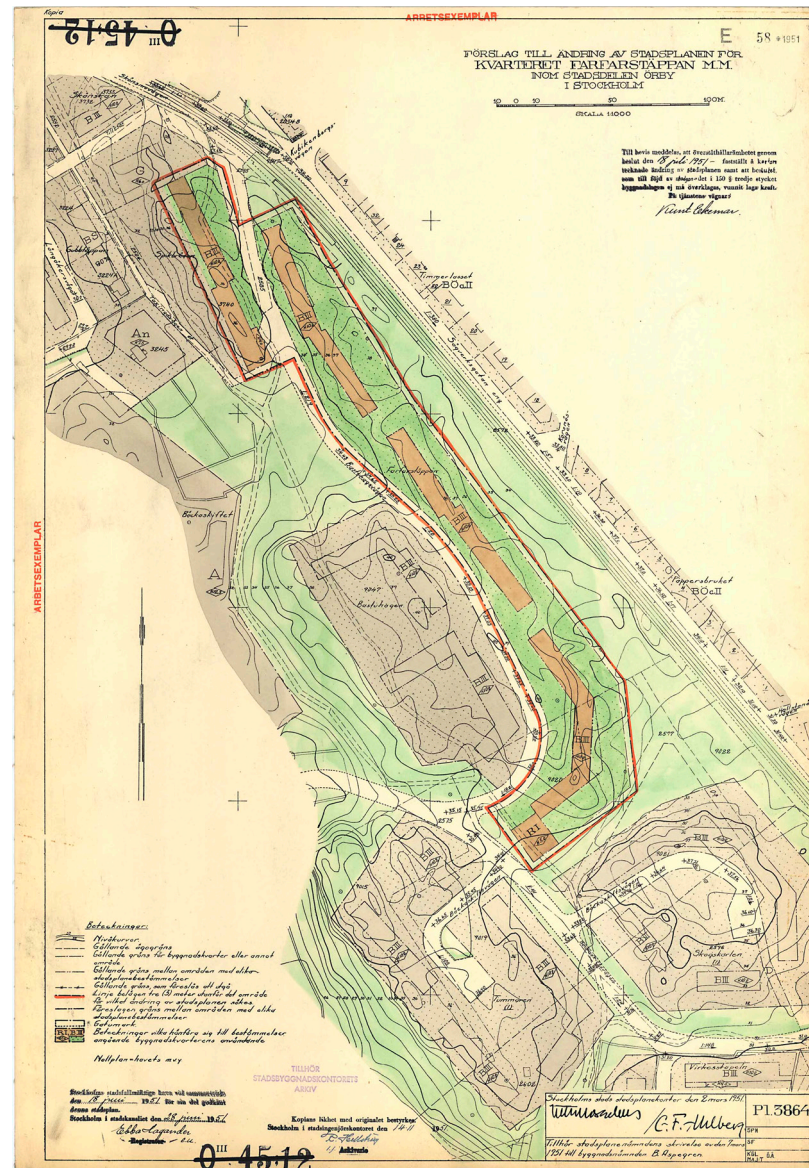
Byggnaden uppfördes samtidigt som Farfarstäppan 1 och var del av samma bygglov.

Ritningarna är signerade arkitekt Yngve Magnusson som var anställd vid HSBs arkitektkontor. Byggnaden uppfördes som konsumbutik.

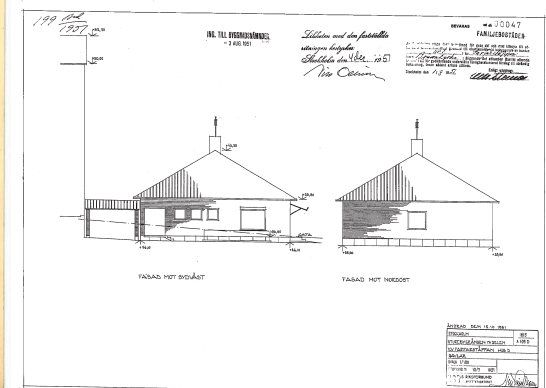
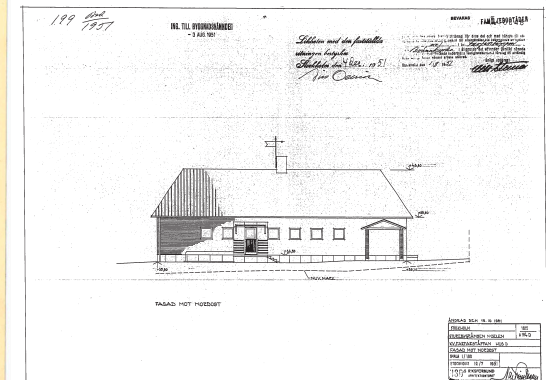
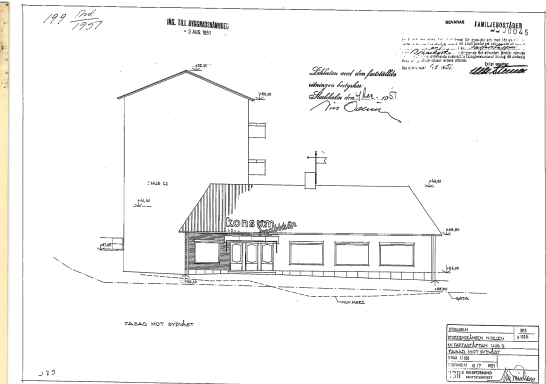
1968 byggdes butiken om till snabbköp, fortfarande åt Konsum efter ritningar av arkitekt Thore Mohem. Ombyggnationen innebar ändrad planlösning, rivning av portiken som fanns mellan hus 2 och 3 och förlängning av lastkaj. Konsum-skyllten tas också bort.

1989 byggdes byggnaden om igen. En större dörr togs upp mot baksidan, en av dörrarna mot framsidan sattes igen, och planlösningen ändrades.

Utöver de ändringar som finns registrerade i bygglovsarkivet så har skärmtaket på lastkajerna tagits bort, och dörrar bytts ut.

Ändringsplanen för Farfarstäppan 1951. Butiksbyggnaden ligger längst ner. Plan från Stockholms stads plan- och byggtjänst.

Fasadritningar från bygglov 1957. Bygglovsarkivet.

Nulägesbeskrivning - närområde

Flerbostadshusområdets karaktär

I flerbostadshusområdet består bebyggelsen av lamellhus som uppförts med anpassning till topografin. Både vägnätet och bebyggelsen har placerats så att de följer terrängen. Kvarteren längs Bastuhagsvägen är uppförda mellan 1951–57. Byggnaderna är enkla volymer med regelbunden fönstersättning i nyrealistisk stil med sadeltak och en lekfull detaljering i exempelvis balkongfronter och entrépartier. Husen längs Bastuhagsvägen har tegelfasader medan bebyggelsen runt Bäckaskiftsvägen har putsade fasader färgsatta i mättade toner.

Bebyggelsen håller samma höjdskala i tre våningar över hela stadsdelen och trappar upp eller ner vid slutningar vilket gör att topografin konsekvent tydliggörs. Radhus i två våningar förekommer i områdets utkanter. Högre hus finns närmast i det intilliggande i Bandhagen, och då för att markera centrum eller som punkt-hus på höjder.

Lamellhusen är vanligtvis placerade parallellt med gatan, sammankopplade i långa band. De kan även vara grupperade så att de bildar gårdsrum. Byggnadskvarteren varierar därför mellan att vara öppna och slutna, men alltid inom ett större sammanhållet tema. Gränsen mellan privata och offentliga rum är flytande.

Sturebyskolan väster om Farfarstjärnan är tidstypiskt uppförd som ett eget kvarter i direkt anslutning till parkmark. Med undantag för den tidigare butiksbyggnaden på Farfarstjärnan 2 så saknar området ett eget centrum, men mindre centrumfunktioner finns centralt i området i anslutning till den tidigare spårvagnshållplatsen.

All bostadsbebyggelse har enkelt utformad,

oftast naturlig grön förgårdsmark mot gata. Inom kvarteren finns ofta större, bilfria gårdsrum med sparad och förädlad natur, där ytor för social samvaro anordnats, som exempelvis sittgrupper och mindre lekplatser. Naturmarken växlar mellan att vara förädlad i anslutning till bebyggelsen och oreglerad i skogsdungar och på bergshöjder. Berg i dagen och skogsträd har sparats i samband med utbyggnaden och har kompletterats med tidstypiskt växtmaterial som ofta an knyter till den svenska floran. Lönnar är ett inplanterat karaktärsträd i gaturummen.

I området har ett flertal förtätningsprojekt utförts på senare år. Förtätningsprojekten är i regel utformade för att passa in i miljön genom anpassningar till befintlig bebyggelse avseende volym, färgsättning, takform, förgårdsmark och materialval i entrépartier.

Förtätningsprojekten har ofta ambitionen att hålla nere byggkostnaderna för att lägenheterna ska kunna hålla rimliga hyror. Detta tas sig till uttryck i att byggnaderna ofta får fler våningar än den ursprungliga bebyggelsen, fasader putsade med cementbaserat bruk och en lägre grad av detaljering, samt underordnad markbehandling. I kombination med moderna byggnormer och krav som påverkar exempelvis husbredder och balkongstorlekar så upplevs förtätningsprojekten som mindre kvalitativa än områdets ursprungliga 1950-talsbebyggelse.

Välbevarad bebyggelse längs Bastuhagsvägen, med ursprungliga balkongfronter och hög grad av detaljering. Husen ligger indragna från gatan med grön förgårdsmark och är sammankopplade i långa band.

Nulägesbeskrivning - närområde

Sammanfattning karaktäristik Flerbostadshusområde

- Bebyggelsen är uppförd i samkomponerade grupper och består av lamellhus. Husen är placerade sammankopplade i långa band eller grupperade så att de bildar gårdsrum.
- Byggnaderna är enkla volymer med regelbunden fönstersättning i nyrealistisk stil. Fasaderna är av tegel eller putsade och färgsatta i mättade toner.
- Gator och bebyggelse är anpassade till den naturliga topografin med förädlad naturmark runt husen och grön förgårdsmark.
- Byggnadernas placering och utformning följer och accentuerar topografin.
- Stadsdelen avgränsas med en krans av naturmark.
- Inne i området finns partier med bevarad skog och hållmark.
- Området genomkorsas av gångvägar i en sammanhållen parkstruktur.
- Ett fåtal gator leder in i området. På dessa matargator kopplas säckgator.
- Senare förtätningar är anpassade till karaktären men präglas av lägre kvalitet i gestaltning och utförande.

Planterade lönnar utgör karaktärsträd längs Bäckaskiftsvägen.

Bebyggelsen följer terrängen och området karaktäriseras av en stor mängd sparade träd, i bilden representerat av den knotiga tallen.

Lamellhusen håller samma trevåningsskala över hela stadsdelen.

Möte mellan 1950-talets smalhus till höger och ett sentida utfört förtättningsprojekt till vänster. Notera skillnaden i våningsantal, tjocklek på byggnaderna, detaljeringsgrad, balkongstorlek och markbehandling i direkt anslutning till byggnaderna.

Nulägesbeskrivning - fastighet

Byggnaden

Byggnaden är i en våning och är placerad i slutet av den långa Farfarstjärpan-raden av flerfamiljshus. Byggnaden agerar fond sett från säckgatan vid Bäckaskiftsvägen 10, samt när en ankommer området från väster längs Bastuhagsvägen.

Byggnaden har en förhållandevis enkel men tidstypisk karaktär, med relativt sparsmakad detaljering jämfört med bostadshusen, vilket kommer av att entrépartiet har bytts ut och att den tidigare konsumskylten i neon tagits ner.

Den före detta butiken har en sockel i gjuten betong med lodräta ritsar. Fasaderna är utförda i rött tegel med stor variation i färgskiftningar.

Entrén är sentida i aluminium. Övriga dörrar är generellt sentida med två undantag; mot norr och till källaren sitter karosseridörrar, möjligtvis ursprungliga. Entrén nås via en granittrappa som är relativt nytillkommen.

Skyltfönstren är ursprungliga i brunmålat trä med inbyggda markiser. På baksidan finns mindre enluftsfnster av vitmålat trä.

Taket är ett så kallat tälttak i plåt med tegeltäckning.

Invändigt så har byggnaden genomgått stora förändringar vid flera tillfällen.

Utemiljön

Fastighetens utemiljö består till stor del av en hårdgjord lastyta bakom byggnaden, samt en liten grönyta mot gatan där en äldre tall står.

Kulturhistorisk värdebeskrivning

Tidigare värdering - SSM

Fastigheten är grönklassad av Stockholms stadsmuseum, vilket innebär att den bedöms vara särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.

Motivering:

"Den lilla f.d. butiksbyggnaden i Farfarstappan 1 (hus 2) är områdets mest förändrade hus, men det bevarar ändå i huvudsak ursprunglig karaktär. Tillsammans med butikslokalerna i grannhusets bottenvåning berättar byggnaden på ett pedagogiskt sätt om den tidens grannskapsplanering."

Kompletterande värdering

Kulturhistoriska utgångspunkter

Det kulturhistoriska värdet analyseras från en vedertagen arbetsmodell från Riksantikvarieämbetet. Begreppet kulturhistoriskt värde delas där upp i kategorierna dokumentvärden och upplevelsevärden. Dokumentvärden avser den historiska information en bebyggelsemiljö kan förmedla medan upplevelsevärden avser estetiska, upplevelsemässiga och socialt engagerande egenskaper. Modellen är ett verktyg för kulturhistorisk värdering och är uppdelad i tre steg, identifikation, bearbetning och värdering. I princip handlar det om att:

- 1) Beskriva områdets historiska utveckling,
- 2) Analysera vad som finns kvar från olika tidsperioder,
- 3) Definiera vilken kunskap/upplevelse som är möjlig att avläsa/uppleva i miljön och
- 4) Identifiera värdebärande objekt, karaktärsdrag och uttryck.

Värdering närområdet

Dokumentvärde:

- *Samhällshistoriskt värde*

Sydvästra Stureby är en liten bebyggelseenklav som tillkommit under tidigt 1950-tal i skarven mellan en av söderorts villaförorter som på gångse vis nåddes via förstadsbana trafikerad med spårvagn och den något senare, mer uttalade grannskapsenheten och tunnelbaneförorten Bandhagen. Området är för litet för att härbärgera grannskapsenhetens kompletta affärs- och servicecentrum, men uppvisar ändå de typiska karaktäristika i stadsplaneringen som gällde vid 1900-talets mitt; ett tydligt definierat område omgivet av en grön krans, tydliga trafikhierarkier med en prioritering av bilen, men där barnens säkerhet tillgodoses genom direkt tillgång till park eller natur vid bostaden och gröna gångstråk mot omgivande stadsdelar, tillgång till närservice, generösa skoltomter och ytor för idrott.

- *Arkitekturhistoriskt värde*

Området har ett arkitekturhistoriskt värde, det representerar modernismen och redovisar plan-, landskaps- och byggnadsarkitektur från 1900-talets mitt. Det planhistoriska värdet minskade när anslutningspunkten till allmänna färdmedel flyttades mot sydost, från spårvagn till tunnelbana. Det gör planstrukturen, som utgår från ett litet samlande centrum vid förortsbanans hållplats, mer svårförståelig. Ledtrådar kan dock erhållas genom att spårvägens struktur delvis finns kvar vid Sågverksgatan och Sköns-tagatan. Tydligheten i planstrukturen har också minskat i och med sentida bebyggelsestillägg i områdets parkstråk. Huvuddelen av landskapsarkitekturen och byggnadsarkitekturen är dock fortfarande representativ och välbevarad.

Upplevelsevärde:

- *Miljöskapande värde*

Områdets miljöskapande värde utgår från bebyggelsens topografiska anpassning och det generösa inslaget av naturmark. Den gröna kransen definierar fortfarande området och tar samtidigt upp skalskillnaden mellan de småskaliga villorna i 1-2 våningar och lamellhusens 3-4 våningar.

- *Arkitektoniskt värde*

Områdets ursprungliga byggnaders arkitektur är huvudsakligen välstuderad, typisk för sin tid och välbevarad och därmed av särskilt kulturhistoriskt värde. Därför har också de flesta fastigheterna inom området grönklassats av Stockholms stadsmuseum.

Värdering fastigheten

Byggnaden på den aktuella fastigheten har ett kulturhistoriskt värde som en del i den ursprungliga strukturen i sydvästra Stureby.

Det kulturhistoriska värdet manifesteras i byggnadens volym och övergripande materialitet med tegelfasader och karaktäristisk takform.

Byggnaden har genom ovarsamma förändringar tappat ursprungliga detaljer och kvalitéer. Detta innebär att det miljöskapande samt arkitektoniska värdet är förhållandevis svagt.

Byggnaden har även tappat sitt kontinuitetsvärde genom att den inte länge används som butik.

Tillvarata och utveckla

Inledning

Detta avsnitt syftar till att ge råd och riktlinjer kring eventuell exploatering av fastigheten utifrån ett kulturhistoriskt perspektiv.

En explotering av fastigheten förutsätter en rivning av den befintliga byggnaden, vilket ofrånkomligt innebär en negativ påverkan på fastighetens kulturmiljövärden. Genom att ett startbesked har getts så har staden gjort bedömningen att andra allmänna intressen kan komma att väga tyngre. Därför beskriver dessa råd och riktlinjer hur man bör förhålla sig vid en exploatering.

Tillvarata och utveckla

- Beakta befintliga kvalitéer som sparade träd (i denna fastighets fall, en äldre tall), berg i dagen, samt bebyggelsens anpassning till topografin.
- Farfarstämpan 2 ligger mitt i en sorts "minicentrum" med café, livs och pizzeria i bottenvåningslokaler i angränsande fastigheter. Säkerställ att en eventuell ny byggnad kan bidra till denna kvalitet genom att säkerställa att bottenvåningen kan var aktiv.
- Fastigheten har en framskjuten plats i närområdet och en ny byggnad kommer ofrånkomligen vara påtaglig i flera vyer. I detta fall är det viktigt att byggnaden har en hög grad av detaljering samt "äkta material" i fasaden, exempelvis tegel. Fastighetens placering i stadsbilden innebär att en högre grad av kvalitet krävs jämfört med tidigare förtätningsprojekt i närområdet.
- Placera och utforma eventuell tillkommande byggnad så att den inordnar sig i områdets planstruktur, skala och höjd. Placering bör ta hänsyn till tankarna om ljus och luft med släpp mellan husen och grön förgårdsmark.

Källförteckning

Litteratur

Dahl, Erik F. 1952. Radhus vid Stureby, Stockholm. Arkitektur 1952, nummer 6, s. 127.
Parkplan Enskede-Årsta-Vantör 2016

Tidningsartiklar

SvD 1926-10-02 - sida 20
SvD 1927-04-09 - sida 9
SvD 1927-04-14 - sida 23

Arkiv

Stockholms stad, Stadsbyggnadsnämndens arkiv (BNA) - bygglovsritningar och byggnadsdata
Stockholms stadsarkiv (SSA) - historiska kartor
Stockholms stad, SBK, fotografier, kartunderlag

Internet

Lantmäteriet: www.lantmateriet.se - historiska kartor och fotografier
Stockholmskällan: www.stockholmskallan.se - historiska kartor, historiska fotografier och illustrationer, historiska data
Stockholms stadsmuseum: www.stadsmuseum.stockholm.se - klassificeringskarta
www.digitalastadsmuseet.stockholm.se - inventeringar, historiska fotografier

Nyréns Arkitektkontor
2022